

31.12.2025

EOAK/2646/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Jari Råman

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Päivi Lahtinen

ASIAKIRJAPYYNNÖN KÄSITTELY

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Loviisan kaupungin menettelyä asiakirjapyyntönsä käsittelyssä. Kantelijan mukaan hän lähetti sähköpostilla 19.9.2024 Loviisan kaupungille asiakirja- ja tietopyynnön. Kantelijan mukaan hän ei kuitenkaan ole saanut pyytämiään asiakirjoja ja tietoja vielä 3.12.2024 mennessä.

2 SELVITYS

2.1 Loviisan kaupunginhallituksen lausunto

- - -

2.2 Vastine

Kantelija on toimittanut asiassa oman vastineensa.

3 RATKAISU

3.1 Sovellettavia oikeusohjeita

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (jäljempänä julkisuuslaki 621/1999) 9 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada tieto viranomaisen asiakirjasta, joka on julkinen.

Julkisuuslain 14 §:n 2 momentin mukaan tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu.

Julkisuuslain 14 §:n 3 momentin mukaan, jos virkamies tai muu 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on:

- 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy;
- 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi;
- 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä

4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Julkisuuslain 14 §:n 4 momentin mukaan tässä pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Hallintolain (434/2003) 7 §:n 1 momentin mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

3.2 Arviointi

3.2.1 Asiakirjapyynnön käsittelyaika

Julkisuuslain 14 §:n 4 momentin mukaan asiakirjapyyntö on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Kantelija on tehnyt Loviisan kaupungille asiakirjapyynnön 19.9.2024 ja hänelle on vastattu 11.6.2025. Kantelijan asiakirjapyynnön käsittely on siten kestänyt lähes yhdeksän kuukautta, ja käsittely on viivästynyt merkittävästi julkisuuslaissa säädetystä määräajasta.

Loviisan kaupungin selvityksen mukaan asiakirjapyynnön käsittelyn viivästymiseen on vaikuttanut muun muassa se, että asia kuului usean viranhaltijan toimialaan ja asian valmisteluvastuun jakamisessa tai noudatettavasta menettelytavasta on ollut epäselvyyttä. Selvityksen mukaan myös henkilöstön työmäärä, resurssien vähäisyys ja henkilöstön muutokset ovat vaikuttaneet asiaan. Kaupungin selvityksen mukaan käsittelyn viivästyminen ei tarkoita sitä, että kaupunki tai sen henkilöstö ei suhtautuis lain noudattamiseen piittaamattomasti tai tapahtuneeseen liittyisi tahallisuutta.

Selvityksessä kerrottuja syitä asiakirjapyyntöjen käsittelyn viivästymiselle ei voida pitää hyväksyttävänä syynä poiketa julkisuuslaissa säädetyistä määräaajoista. Pidän erityisen huolestuttavana sitä, että asiakirjapyyntöjen käsittelyn viivästyminen näyttäisi johtuneen siitä, että asian käsittelijöillä on ollut epäselvyyttä omasta roolistaan ja vastuustaan asian käsittelyssä, kun asian käsittely on jakaantunut useille henkilöille. Asian käsittelylle ei ole myöskään järjestetty seurantaa, vaikka käsittelyyn on säädetty julkisuuslaissa määräaika.

Selvityksen mukaan yhtenä syynä viivästymiselle on ollut myös puutteet henkilöstön perehdyttämisessä. Tähän nähden en voi todeta, että asian käsittelyn viivästyminen olisi johtunut pelkästään yksittäisten viranhaltijoiden laiminlyönneistä vaan kyse on ollut laajemmin kaupungin elinkeino- ja infrastruktuurikeskuksen menettelyn puutteista. Korostan, että asiakirjapyyntöjen käsittelyssä on kyse hallinnon prosessista, jonka hoitaminen tulee järjestää siten, että hallinnossa asioiva saa palvelun asianmukaisesti ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Viranomaisen tulee myös seurata, että julkisuuslaissa säädettyjä määräaikoja noudatetaan. Kaupungin tulee huolehtia, että asiakirjapyyntöjen käsittelyprosessi on järjestetty asianmukaisella tavalla ja myös henkilöstön riittävästä perehdyttämisestä tulee huolehtia.

3.2.2 Asiakirjapyyntöön annettu vastaus

Kaupunki on toimittanut lausuntonsa liitteenä kantelijalle annetun vastauksen, jonka mukaan kantelijan pyytämiä asiakirjoja ei voitu toimittaa hänelle, koska asiakirjoja ei ole olemassa. Totean tämän vuoksi asiakirjapyyntöjen käsittelystä vielä seuraavaa.

Julkisuuslaissa on julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi tarkat menettelysäännökset siitä, kuinka viranomaisessa on toimittava, kun sillä olevan asiakirjan sisällöstä pyydetään tietoa. Menettely on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa asiakirjan antamisesta päättää virkamies. Jos virkamies kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on lain mukaan muun ohella ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy, annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi ja tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi sekä annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista. Jos tiedon pyytäjä haluaa asiaan viranomaisen ratkaisun, menettelyn toisessa vaiheessa viranomainen ratkaisee asian valituskelpoisella päätöksellä. Viranomaisen päätökseen, jolla pyydetyn tiedon saaminen on kokonaan tai joltakin osin evätty, saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Oikeusasiamiehen laillisuusvalvontakäytännössä on edellytetty valituskelpoisen päätöksen antamista myös tietyissä erityistilanteissa. Erään korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun (KHO 22.3.2005/668) mukaisesti on edellytetty, että valituskelpoinen päätös annetaan pyydetäessä myös siinä tilanteessa, että viranomaisella ei ole pyydettyä asiakirjaa. Tällä menettelyllä turvataan se, että kysymys pyydetyn asiakirjan olemassaolosta ei jää pelkästään virkamiehen ilmoituksen varaan. Julkisuuslain mukaan tieto asiakirjan julkisesta sisällöstä on pääsääntöisesti annettava pyydettyllä tavalla, esimerkiksi suullisesti, nähtäväksi tai kopiona. Koska myös asiakirjan antamistapaa koskeva ratkaisu saattaa vaikuttaa yksilön oikeuteen tai etuun, oikeusasiamiehen laillisuusvalvontakäytännössä on katsottu, että siitäkin on perusteltua tehdä pyydetäessä valituskelpoinen päätös. Näin asia voidaan saattaa viime kädessä tuomioistuimen arvioitavaksi. Niin ikään valituskelpoinen päätös on pyydetäessä tehtävä siinä tapauksessa, että pyydetty asiakirja ei virkamiehen tulkinnan mukaan ole julkisuuslaissa tarkoitettu sen soveltamisalaan kuuluva viranomaisen asiakirja. Näin kysymys asiakirjan luonteesta voidaan saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Saatan edellä toteamani menettelysäännökset vastaisen varalle Loviisan kaupungin tietoon. Lisäksi totean, että kantelijalla on halutessaan mahdollisuus pyytää asiassaan Loviisan kaupungilta valituskelpoinen päätös.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2.1 esittämäni käsityksen menettelyn lainvastaisuudesta Loviisan kaupungin tietoon.

Samalla kiinnitän Loviisan kaupungin huomiota siihen, että kohdassa 3.2.2 esittämäni käsitykseen oikeasta menettelytavasta.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Loviisan kaupungille ja pyydän kaupunkia antamaan päätöksen tiedoksi selvityksiä antaneille.